

แบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร

เรื่อง อิเหนา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

เล่มที่ ๑ เรื่อง ประวัติความเป็นมา

นายสงกรานต์ เนียมทอง

โรงเรียนไพศาลพิทย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

แบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร เรื่อง อิเหนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยตาม
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑ ให้เกิดการเรียนรู้เรื่องวรรณคดี
ไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

แบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร เรื่อง อิเหนา ประกอบด้วยนวัตกรรมทั้งหมด
๕ เล่มดังนี้

เล่มที่ ๑ เรื่อง ประวัติความเป็นมา

เล่มที่ ๒ เรื่อง ลักษณะคำประพันธ์

เล่มที่ ๓ เรื่อง คำศัพท์และตัวละคร

เล่มที่ ๔ เรื่อง คุณค่างานประพันธ์

เล่มที่ ๕ เรื่อง ความรู้ประกอบการเรียน

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าแบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร เรื่อง อิเหนา
กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ท้ายนี้ ขอขอบพระคุณนายทรัพย์ ดวงซุ่ม
ผู้อำนวยการโรงเรียนไพศาลพิทยฯ และผู้เกี่ยวข้องที่ให้คำแนะนำในการจัดทำแบบฝึก
ทักษะเล่มนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สงกรานต์ เนียมทอง

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจงสำหรับครู	๑
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	๒
คำชี้แจงสำหรับนักเรียน	๓
ลำดับชั้นการเรียนรู้	๔
มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด	๕
จุดประสงค์การเรียนรู้	๕
แบบทดสอบก่อนเรียน	๖
ใบความรู้ เรื่อง ประวัติความเป็นมา	๘
แบบฝึกที่ ๑	๑๖
แบบฝึกที่ ๒	๑๘
แบบฝึกที่ ๓	๑๙
แบบฝึกที่ ๔	๒๑
แบบทดสอบหลังเรียน	๒๓
เฉลย	๒๖
บรรณานุกรม	๓๔

แบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร เรื่อง อิเหนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ มีนวัตกรรมทั้งหมด ๕ เล่มและแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน
๑๕ แผน เวลาเรียน ๑๕ ชั่วโมง แบบฝึกทักษะเล่มนี้ประกอบด้วยคำชี้แจงสำหรับครู
คำชี้แจงสำหรับนักเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน ใบความรู้ แบบฝึก แบบทดสอบ
หลังเรียน และเฉลย ในการใช้แบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร เรื่อง อิเหนา เล่มนี้
เป็นเล่มที่ ๑ เรื่อง ประวัติความเป็นมา ใ้กับแผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๑-๓ ครูผู้สอน
ควรปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. ศึกษาการใช้แบบฝึกทักษะให้เข้าใจ
๒. ชี้แจงขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะนี้ให้นักเรียนเข้าใจ
๓. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนก่อนศึกษาเนื้อหาจากใบความรู้
ทำแบบฝึกและตรวจคำตอบตามเฉลย โดยห้ามดูเฉลยก่อนเด็ดขาด
๔. ดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามขั้นตอนและให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนพบปัญหา
๕. ประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างต่อเนื่องและให้แรงเสริมในการปฏิบัติ
กิจกรรมของนักเรียน
๖. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนเมื่อศึกษาเนื้อหาจากใบความรู้และทำ
แบบฝึกเสร็จสิ้น
๗. บันทึกผลการประเมินหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทุกครั้ง
๘. ครูผู้สอนควรเสริมแรงใจ ใ้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ และทำแบบฝึก
ในแต่ละกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูต้องเตรียม ให้ครบถ้วนตามการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแบบฝึกทักษะ
ดังนี้

๑. แบบทดสอบก่อนเรียน
๒. มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
๓. จุดประสงค์การเรียนรู้
๔. ใบความรู้
๕. แบบฝึก
๖. แบบทดสอบหลังเรียน
๗. เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
๘. เฉลยแบบฝึก
๙. เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน
๑๐. แบบประเมินผลจากการสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
๑๑. แบบประเมินผลจากผลงานของนักเรียนรายบุคคล การตอบคำถาม
การแสดงความคิดเห็น การให้ความร่วมมือ
๑๒. แบบประเมินผลจากการทำแบบฝึก
๑๓. แบบประเมินผลจากการทำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน

คำชี้แจงสำหรับนักเรียน

แบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร เรื่อง อิเหนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยให้นักเรียนได้ศึกษาและทำแบบฝึก ซึ่งแบบฝึกทักษะนี้จะทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำนักเรียน ฉะนั้นนักเรียนต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด จึงจะทำให้การเรียนการสอนบังเกิดผลดีซึ่งมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

๑. นักเรียนควรศึกษาและปฏิบัติตามแบบฝึกของแบบฝึกทักษะตามลำดับ โดยแบบฝึกทักษะวรรณคดีบทละคร เรื่อง อิเหนา แต่ละเล่มจะมีส่วนประกอบสำหรับนักเรียน ดังนี้

๑.๑ คำชี้แจงสำหรับนักเรียน

๑.๒ แบบทดสอบก่อนเรียน

๑.๓ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

๑.๔ จุดประสงค์การเรียนรู้

๑.๕ ใบความรู้

๑.๖ แบบฝึก

๑.๗ แบบทดสอบหลังเรียน

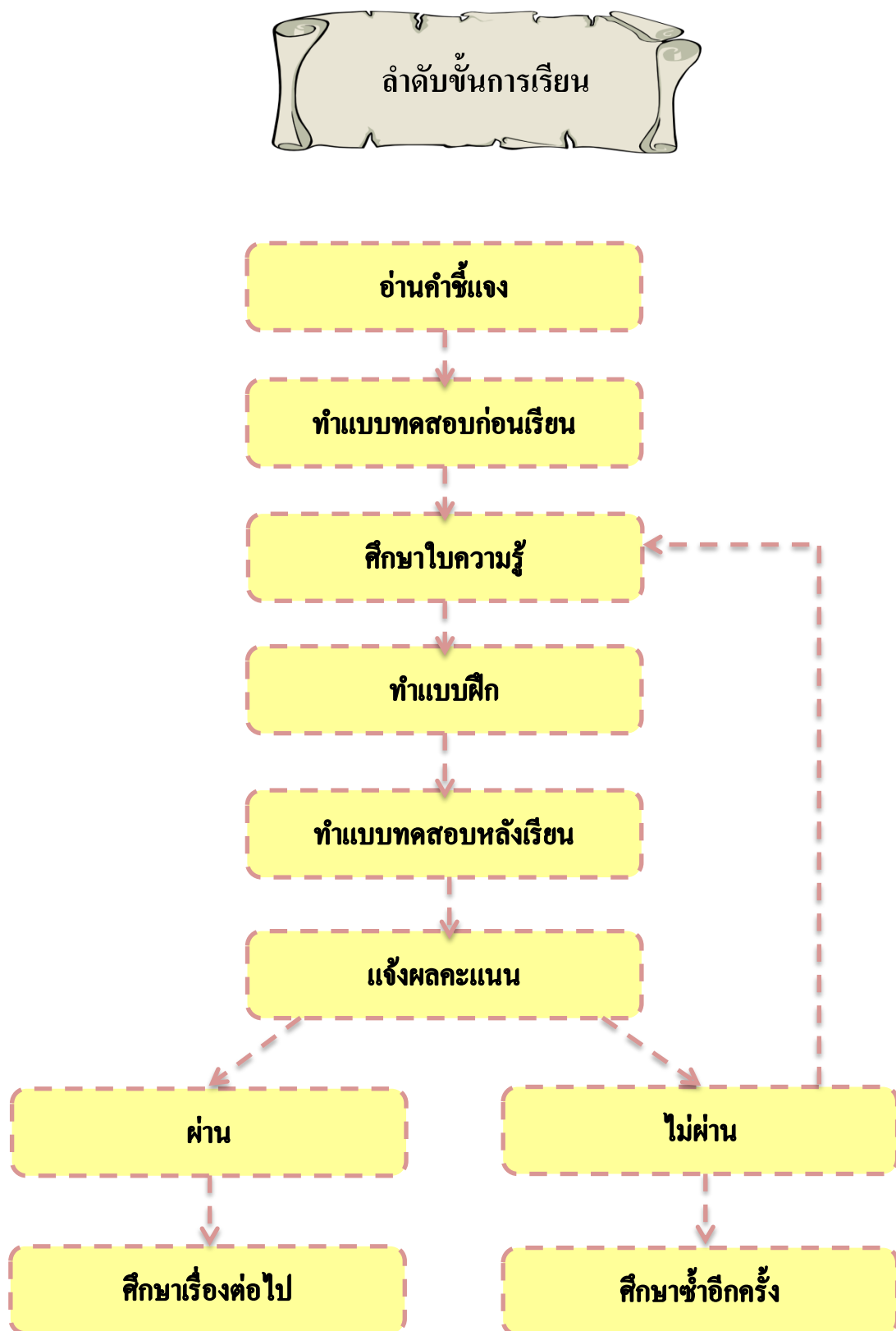
๑.๘ เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

๑.๙ เฉลยแบบฝึก

๑.๑๐ เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

๒. การทำกิจกรรมในแต่ละแบบฝึกเมื่อทำเสร็จแล้วให้ตรวจคำตอบทันที โดยดูจากเฉลย

๓. เมื่อนักเรียนศึกษาแบบฝึกทักษะจบแล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน พร้อมทั้งตรวจสอบคำตอบแบบทดสอบหลังเรียนโดยดูจากเฉลย

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท ๕.๑ เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรม
ไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ท ๕.๑ ม.๔-๖/๑ วิเคราะห์และวิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการ
วิจารณ์เบื้องต้น

ท ๕.๑ ม.๔-๖/๒ วิเคราะห์ลักษณะเด่นของวรรณคดีเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทาง
ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตของสังคมในอดีต

ท ๕.๑ ม.๔-๖/๓ วิเคราะห์และประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ของวรรณคดีและ
วรรณกรรมในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

ท ๕.๑ ม.๔-๖/๔ สังเคราะห์ข้อคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไป
ประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. นักเรียนบอกความเป็นมาของวรรณคดีเรื่องอิเหนาได้
๒. นักเรียนบอกประวัติผู้แต่งวรรณคดีเรื่องอิเหนาได้
๓. นักเรียนอธิบายลักษณะละครได้

คำชี้แจง

๑. แบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ มี ๔ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อ
คะแนน ๑๐ คะแนน
๒. เลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียง ๑ ข้อ โดยทำเครื่องหมาย X ตรงกับ
คำตอบที่ถูกต้องลงในกระดาษคำตอบ

๑. ผู้แต่งเรื่องอิเหนา ตอนที่ใช้เป็นบทเรียนนี้คือใคร

- ก. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ข. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ค. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
- ง. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

๒. เรื่องอิเหนามีมาตั้งแต่สมัยใด

- ก. กรุงธนบุรี
- ข. กรุงสุโขทัย
- ค. กรุงศรีอยุธยา
- ง. กรุงรัตนโกสินทร์

๓. อะไรคือจุดมุ่งหมายสำคัญในการพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา
 - ก. เพื่อใช้เล่นละคร
 - ข. เพื่อความเพลิดเพลิน
 - ค. เพื่ออนุรักษ์วรรณคดีของชาติ
 - ง. เพื่อปรับปรุงพระราชนิพนธ์อิเหนาในรัชกาลที่ ๑

๔. “อิเหนา” บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ดำเนินเรื่องตามต้นฉบับของใคร
 - ก. รัชกาลที่ ๑
 - ข. เจ้าฟ้าหญิงกษัตริย์
 - ค. พระเจ้ากรุงธนบุรี
 - ง. เจ้าฟ้าหญิงมกุฎ

๕. อิเหนาตอน “ศึกกะหมังกุนิง” มีมูลเหตุมาจากอะไร
 - ก. ความรัก
 - ข. ความโลภ
 - ค. ความแค้น
 - ง. ความโกรธ

๖. เรื่องอิเหนาเข้ามาประเทศไทยในสมัยกษัตริย์พระองค์ใด
 - ก. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 - ข. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
 - ค. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
 - ง. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๗. เรื่องอิเหนามีที่มาจากชนชาติใด

- ก. ชวา
- ข. มอญ
- ค. อินเดีย
- ง. มาเลเซีย

๘. วรรณคดีเรื่องใดที่ไม่นำมาแสดงละครใน

- ก. ขุนช้างขุนแผน
- ข. อิเหนา
- ค. รามเกียรติ์
- ง. อุณรุท

๙. “ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเชอนิพนธ์” หมายถึงใคร

- ก. ยายยะโว
- ข. พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
- ค. เจ้าฟ้าคุณทล กับ เจ้าฟ้ามงกุฎ
- ง. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๑๐. ข้อใดมิใช่ลักษณะของละครใน

- ก. มีระเบียบแบบแผน
- ข. เล่นทั้งในวังและนอกวัง
- ค. ใช้ผู้หญิงแสดงทั้งหมด
- ง. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์

ใบความรู้ เรื่อง ประวัติความเป็นมา

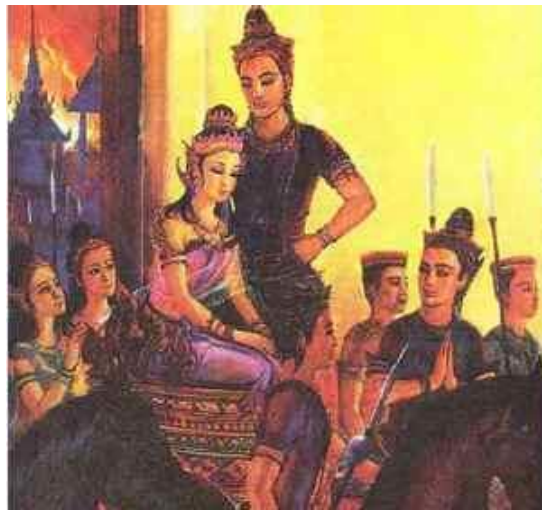
ความเป็นมา

อิเหนา เป็นวรรณคดีที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งชาวเขาได้แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติแด่พระมหากษัตริย์ชาว พระองค์นี้ทรงนำความเจริญให้แก่ชาวเขา ซึ่งพระองค์เป็นทั้งนักรบ นักปกครอง และพระองค์ทรงมี พระราชธิดา ๑ พระองค์ และพระราชโอรส ๒ พระองค์ เมื่อพระราชธิดาของพระองค์ได้ทรงเสด็จออกผนวชเป็นชี จึงได้แบ่งราชอาณาจักรเป็น ๒ ส่วน คือกูเรปัน และ ดาหา

ต่อมาท้าวกูเรปันได้ทรงมีพระราชโอรสพระองค์หนึ่ง และท้าวดาหาทรงมีพระราชธิดาพระองค์หนึ่ง ซึ่งทั้งสองพระองค์มีพระนามว่า อิเหนาและบุษบา เมื่อเจริญพระชันษา อติดีพระราชธิดาของกษัตริย์พระองค์เดิมที่เสด็จออกผนวช จึงมีพระดำริให้อิเหนาและบุษบาอภิเษกกัน เพื่อให้กูเรปันและดาหาล้อมมารวมกันเป็นราชอาณาจักรเดียวกันดังเดิม

เนื่องจากนิทานอิเหนาเป็นเรื่องราวที่ได้รับความนิยมจากชาวเขาเป็นอย่างมาก เนื้อเรื่องจึงปรากฏเป็นหลายสำนวน และเมื่อได้เข้ามาสู่ประเทศไทย มีคำกล่าวสืบเนื่องกันมาว่าพระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศกับเจ้าฟ้าสังวาล คือ เจ้าฟ้ากุณฑล และเจ้าฟ้ามงกุฎได้ฟังนิทานอิเหนาจากนางกำนัลชาวมลายูที่ได้มาจากเมืองปัตตานี พระราชธิดาทั้งสองพระองค์จึงมีพระราชดำริทรงนิพนธ์นิทานเรื่องนี้ขึ้น เจ้าฟ้ากุณฑลทรงนิพนธ์บทละครเรื่องของดาหลัง ส่วนเจ้าฟ้ามงกุฎทรงนิพนธ์เป็นละครเรื่อง อิเหนา แต่คนทั่วไปมักเรียกบทพระราชนิพนธ์ของทั้งสองพระองค์นี้ว่า อิเหนาใหญ่ และอิเหนาเล็ก นิทานพื้นหยาของไทยจึงมี ๒ สำนวนแต่นั้นมา

สมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชก็ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร อิเหนา ขึ้น โดยยังคงเค้าโครงเรื่องเดิม ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้พระราชนิพนธ์ขึ้นมาใหม่ทั้งหมด เนื่องจาก เนื้อความซ้ำกัน ไม่สนิทกับบทเมื่อครั้งกรุงเก่าและนำมาเล่นละครได้ไม่เหมาะสมจึงทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ ให้สั้นและสอดคล้องกับทำร่ำโดยรักษาระบวนการเดิม แล้วพระราชทานให้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิทักษ์มนตรีซึ่งเชี่ยวชาญในการละคร ได้นำไปประกอบทำร่ำและฝึกซ้อมจนเห็นสมควรว่าดี แล้วจึงร่ำถวายให้ทอดพระเนตรเพื่อให้มีพระบรมราชวินิจฉัยอีกครั้งเป็นอันเสร็จ

ภาพเรื่องอิเหนา ตอน ศีกกะหมังกุหนิง

ที่มา <https://stangq.wordpress.com> ; สืบค้นเมื่อ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐

บ่อเกิดของเรื่องอิเหนานั้น พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าธานีนิวัติ กรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากร ได้ทรงวิจารณ์เค้ามูลไว้โดยละเอียด มีทั้งอิเหนาที่เป็นคนจริงคืออิเหนาในประวัติศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. ๑๕๑๒ นครดาฮา (ดาหา) ในขวามีราชวงศ์หนึ่งชื่อ ไอรลังคะ ทรงสร้างความรุ่งเรืองให้แก่ชาวเป็นอันมาก มีราชธิดาชื่อ กิลีสูจี และมีโอรส ๒ องค์ พระธิดานั้นพอเจริญวัยก็ได้ออกบวชเป็นชี เมื่อราชาไอรลังคะจะสวรรคต ได้แบ่งอาณาเขตออกเป็นสองส่วน คือแคว้นดาหาและกูเรปัน ให้โอรสครองคนละแคว้น ต่อมาโอรสทั้งสองนั้น องค์หนึ่งมีพระโอรส อีกองค์หนึ่งมีธิดา องค์ที่เป็นชายนั้นคืออิเหนา ที่เป็นหญิงคือ บุษบา พระนางกิลีสูจีซึ่งบวชเป็นชีอยู่นั้น แนะนำให้

ทายาทของสองนครนี้สมรสกันเพื่ออาณาจักรจะได้กลับเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่นเดิม อิเหนาเป็นกษัตริย์ที่มีอำนาจมากแต่วงศ์อิเหนาได้เริ่มเสื่อมเมื่อราว พ.ศ. ๑๗๖๔ อังระ ชิงราชสมบัติจากวงศ์อิเหนาได้ และตั้งราชธานีใหม่ชื่อ สิงหสสารี (สังคัสซารี) ใน พ.ศ. ๑๘๓๖ กษัตริย์ที่สืบวงศ์จากราชอาณาจักรได้ย้ายราชธานีไปตั้งที่ มัชปาหิต (ใกล้เมืองสุราบายา) และสืบสันตติวงศ์ต่อมาจนถึงราว พ.ศ. ๒๐๐๐ จึงเริ่มเสื่อม ตกอยู่ในอำนาจชาวอินเดียถือศาสนาอิสลามที่อพยพเข้ามาอยู่ในชวา แล้วภายหลัง กลับตกไปอยู่ในอำนาจโปรตุเกสและเนเธอร์แลนด์ในที่สุด

การเข้ามาสู่ประเทศไทยของนิทานปันทิ

อิเหนาเป็น วรรณคดีเก่าแก่เรื่องหนึ่งของไทย เป็นที่รู้จักกันมานาน เข้าใจว่าน่าจะเป็นช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยได้ผ่านมาจากหญิงเชลยปัตตานี ที่เป็นข้าหลวงรับใช้พระราชบิดาของพระเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศ โดยเล่าถวายเจ้าฟ้าคุณทูล และเจ้าฟ้า มงกุฎ พระราชธิดา จากนั้นพระราชธิดาทั้งสองได้ทรงแต่งเรื่องขึ้นมาองค์ละเรื่อง เรียกว่า อิเหนาใหญ่ (ดาหลัง) และ อิเหนาเล็ก (อิเหนา) ประวัติดังกล่าวมีบันทึกไว้ในพระราชนิพนธ์อิเหนา ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ดังนี้

อันอิเหนาเอามาทำเป็นคำร้อง

สำหรับงานการฉลองกองกุศล

ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเชอนิพนธ์

แต่เรื่องต้นตกหายพลัดพรายไปฯ

ประวัติผู้แต่ง

ภาพ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

ที่มา <https://stangq.wordpress.com> ; สืบค้นเมื่อ ๒ กรกฎาคม ๒๕๖๐

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอชิรวรรณ ๑ พระพุทธเลิศหล้านภาลัย (พ.ศ. ๒๓๑๐ – ๒๓๖๗) ครองราชย์ พ.ศ. ๒๓๕๒ – ๒๓๖๗) รัชกาลที่ ๒ แห่งราชจักรีวงศ์ ทรงมีพระนามเดิมว่า จิม (สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอิสรสุนทร) พระราชสมภพเมื่อ วันพุธ ขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๔ ปีชวด เวลาเช้า ๕ ยาม ซึ่งตรงกับวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๓๑๐ เป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ ๔ ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และ สมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี ทรงเสวยราชสมบัติเมื่อปีมะเส็ง ปี พ.ศ. ๒๓๕๒ – ๒๓๖๗ ขณะมีพระชนมายุได้ ๔๒ พรรษา พระอัจฉริยภาพในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมีหลายด้าน เช่น

– ด้านกวีนิพนธ์ พระองค์มีพระราชนิพนธ์ที่เป็นบทกลอนมากมาย ทรงเป็นยอดกวีด้านการแต่งบทละครทั้งละครในและละครนอก เช่น รามเกียรติ์ , อุณรุท , อิเหนา , ไกรทอง , สังข์ทอง , ไชยเชษฐ , คาวิ , บทพากย์โขนอีกหลายชุด

– ด้านประติมากรรม ทรงส่งเสริมงานช่างด้านหล่อพระพุทธรูป แล้วยังได้ทรงพระราชอุทิศสาหะป็นหุ่นพระพักตร์ของ “ พระพุทธธรรมิกราชโลกธาตุโลก ” พระประธานในพระอุโบสถวัดอรุณราชวรารามด้วยพระองค์เองอีกด้วย

– ด้านดนตรี ทรงมีพระปรีชาสามารถในด้านนี้ไม่น้อยไปกว่าด้านละครและฟ้อนรำ เครื่องดนตรีที่ทรงถนัดและโปรดปรานคือ ซอสามสาย ซึ่งซอคู่พระหัตถ์ที่สำคัญได้พระราชทานนามว่า “ ซอสามสายฟ้าฟาด ” และเพลงพระราชนิพนธ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีคือ “ เพลงบุหลันลอยเลื่อน ” หรือ “ บุหลัน (เลื่อน) ลอยฟ้า ” แต่ต่อมามักจะเรียกว่า “ เพลงทรงพระสุบิน ”

ละครรำ

ละครรำ เป็นศิลปะการแสดงของไทย ที่ประกอบด้วยท่ารำ คนตรีบรรเลง และบทขับร้องเพื่อดำเนินเรื่อง ละครรำมีผู้แสดงเป็นตัวพระ ตัวนาง และตัวประกอบ แต่งองค์ทรงเครื่องตามบท งดงามระยับตา ท่ารำตามบทร้องประสานทำนองดนตรีที่บรรเลง จังหวะช้า เร็ว เร้าอารมณ์ให้เกิดความรู้สึกกึกกัก สนุกสนาน หรือเศร้าโศก ตัวละครสื่อความหมายบอกกล่าวตามอารมณ์ด้วยภาษาท่าทาง โดยใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย วาดลีลาตามคำร้อง จังหวะและเสียงดนตรี

ประเภทของละครรำ

– ละครชาตรี นับเป็นละครที่มีมาแต่สมัยโบราณ และมีอายุเก่าแก่กว่าละครชนิดอื่น ๆ มีลักษณะเป็นละครเร่คล้ายของอินเดียที่เรียกว่า “ชาตรี” หรือ “ชาตรา” ซึ่งแปลว่าเดินทางท่องเที่ยว ละครชาตรานี้คือละครพื้นเมืองของชาวเบงกาลีในประเทศอินเดีย ซึ่งเป็นละครเร่ นิยมเล่นเรื่อง “คิดโควินท์” เป็นเรื่องอวตารของพระวิษณุ ตัวละครมีเพียง ๓ ตัว คือ พระกฤษณะ นางราธะ และนางโคปี ละครชาตราเกิดขึ้นในอินเดียนานแล้ว ส่วนละครรำของไทยเพิ่งจะเริ่มเล่นในสมัยตอนต้นกรุงศรีอยุธยา จึงอาจเป็นไปได้ที่ละครไทยอาจได้แบบอย่างจากละครอินเดีย เนื่องจากศิลปวัฒนธรรมของอินเดียแพร่หลายมายังประเทศต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีน เช่น พม่า มาเลเซีย เขมร และไทย จึงทำให้ประเทศเหล่านี้มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายกันอยู่มาก โดยส่วนใหญ่นิยมเล่นเรื่องมโนห์รา

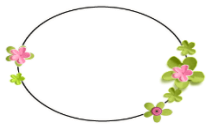
– ละครนอก มีมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา เป็นละครที่แสดงกันนอกราชธานี แต่เดิมคงมาจากการละเล่นพื้นเมือง และร้องแก้กัน แล้วต่อมาภายหลังจับเป็นเรื่องเป็นตอนขึ้น เป็นละครที่ดัดแปลงวิวัฒนาการมาจากละคร “มโนห์รา” หรือ “ชาตรี” โดยปรับปรุงวิธีแสดงต่าง ๆ ตลอดจนเพลงร้อง และดนตรีประกอบให้แปลกออกไป นิยมเล่นเรื่องไกรทอง โศบุตร ไชยเชษฐา คาวี สังข์ทอง เป็นต้น

– ละครโน เป็นละครที่เกิดขึ้นในพระราชฐานจึงเป็นละครที่มีระเบียบแบบแผน
สุภาพ ละครโนมีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ ๓ ประการ คือรักษาศิลปะของการรำอัน
สวยงาม รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเคร่งครัด รักษาความสุภาพทั้งบทร้องและเจรจา
สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา และรุ่งเรืองมากที่สุดในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
นิยมเล่นเรื่อง รามเกียรติ์ อิเหนา อุณรุท

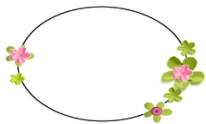

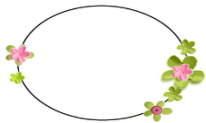
คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้องและ
ทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

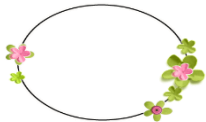
๑. บทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนามีเค้าความจริงจากประวัติศาสตร์ของชาว

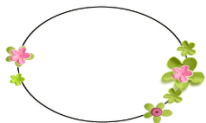
๒. อิเหนาได้รับยกย่องว่าเป็นยอดของบทละครร้อง

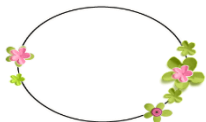
๓. อิเหนา บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ดำเนินเรื่องตามอิเหนาเล็ก
ของเจ้าฟ้ามงกุฎ

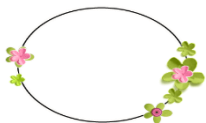
๔. ละครที่ใช้ตัวแสดงเป็นชายล้วนคือละครนอก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า
ละครป็นหยี

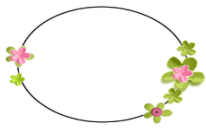
๕. อิเหนาเป็นวรรณคดีที่เน้นด้านความไพเราะ ความงดงาม และการแสดง
จินตนาการของกวี มากกว่าการเสนอ คดีโลกหรือคดียุทธธรรมต่างๆ

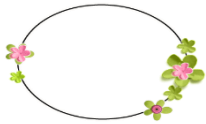
๖. อิเหนานิยมนำมาเล่นเป็นละครใน ซึ่งนิยมใช้ตัวละครเป็นชายจริงหญิง
แท้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรบและ การชิงรักหักสวาท

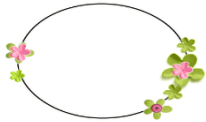
๗. อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิงที่เรียนนี้เป็นบทพระราชนิพนธ์
ในรัชกาลที่ ๒

๘. เรื่องอิเหนานี้ มีเค้าความจริงมาจากนิทานปันทยี่

๙. เรื่องอิเหนา เดิมชื่อ ดาหลังและอิเหนา (อิเหนาเล็ก)

๑๐. บทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนามีลักษณะเป็นบทละครพูด

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำที่กำหนดให้มาเติมในช่องว่างให้ถูกต้อง
(๑๐ คะแนน)

เมื่อนั้น	กลอนบทละคร
สหประชาชาติ	ยอดของวรรณคดี
เทพพระเกียรติ	รัชกาลที่ ๒
กลอนสี่สุภาพ	บทละครร่ำ
วรรณคดีเจริญที่สุด	บุคคลสำคัญของโลก

อิเหนาเป็น.....พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งพระบรมราชวงศ์จักรี
ตลอดระยะเวลาที่พระองค์ทรงครองราชย์ เป็นสมัยที่
.....ในสมัยนี้หลาย เรื่องได้รับการยกย่องว่าเป็น
.....และทรงได้รับการ.....จากองค์การ
การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง.....
(UNESCO) ในฐานะ.....

บทละครร่ำ เรื่อง อิเหนา มีรูปแบบการแต่ง.....
ซึ่งมีลักษณะบังคับเหมือน.....แต่ละวรรคมักจะขึ้นต้น
ด้วยคำว่า “.....” “บัดนั้น” และ “มาจะกล่าวบทไป”

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

๑. อิเหนา ชาวชาวใต้แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติแต่ใคร

.....

๒. เหตุใดจึงมีพระดำริให้อิเหนาและบุษบาอภิเษกกัน

.....

๓. เจ้าฟ้าคุณทลและเจ้าฟ้ามงกุฎได้ฟังนิทานอิเหนาจากใคร

.....

๔. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชก็ทรงพระราช
นิพนธ์บทละคร อิเหนา ขึ้นในลักษณะใด.....

๕. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้พระราชนิพนธ์บท
ละครอิเหนาขึ้นมาใหม่ทั้งหมด เนื่องจาก

๖. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิทักษ์มนตรีได้นำเรื่อง
อิเหนาไปทำอย่างไร

๗. เมื่อราชาไอรลังคะจะสวรรคต ได้แบ่งอาณาเขตออกเป็นสองส่วน
คือ

๘. โอรสทั้งสองของกษัตริย์ไอรลังคะ องค์หนึ่งมีพระโอรส อีกองค์หนึ่ง
มีธิดาคือใครบ้าง

๙. อิเหนาเป็น วรรณคดีเก่าแก่เรื่องหนึ่งของไทย เป็นที่รู้จักกันมานาน
เข้าใจว่าน่าจะเข้ามาในช่วงใด.....

๑๐. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร
อิเหนาขึ้นมาใหม่ด้วยมีพระราชดำริที่ปรากฏในกลอนดังนี้

.....
.....
.....
.....

แบบฝึกที่ ๔

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกขีดเส้นใต้คำตอบที่ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

๑. ละครรำ ประกอบด้วยอะไรบ้าง
(ท่ารำ คนตรีบรรเลง และบทขับร้อง) (ภาษาท่าทาง)

๒. ละครรำมีผู้แสดงเป็นตัวอะไรบ้าง
(ตัวพระ ตัวนาง และตัวประกอบ) (ตัวพูด ตัวประกอบท่าทาง)

๓. ตัวละครสื่อความหมายอย่างไร
(อารมณ์ ภาษาท่าทาง) (คำบอกเล่า บทพูด)

๔. ละครชาตรี มีลักษณะเป็นละครเร่คล้ายของอินเดียที่เรียกว่า
(ยาत्री) (ฟ็อน)

๕. ละครนอก เป็นละครที่แสดงในที่ใด
(นอกโรงละคร) (นอกราชธานี)

๖. ละครใน เป็นละครที่เกิดขึ้นอย่างไร
(ในพระราชฐาน) (ในเชื้อพระวงศ์)

๗. ละครในสันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด
(สุโขทัย) (อยุธยา)

๘. ละครในรุ่งเรืองมากที่สุด ในสมัยใด
(พระเจ้าตากสินมหาราช) (พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)

๙. ละครในนิยมเล่นเรื่องใด
(รามเกียรติ์ อิเหนา อุนรุท) (พระอภัยมณี พระลอ)

๑๐. ละครในมีความมุ่งหมายสำคัญ คือ
(ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน) (รักษาศิลปะการรำ ธรรมเนียมประเพณี)

คำชี้แจง

๑. แบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบ มี ๔ ตัวเลือก จำนวน ๑๐ ข้อ
คะแนน ๑๐ คะแนน
๒. เลือกคำตอบที่ถูกที่สุดเพียง ๑ ข้อ โดยทำเครื่องหมาย X ตรงกับ
คำตอบที่ถูกต้องลงในกระดาษคำตอบ

๑. เรื่องอิเหนาเข้ามาประเทศไทยในสมัยกษัตริย์พระองค์ใด

- ก. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
- ข. สมเด็จพระนารายณ์มหาราช
- ค. สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
- ง. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๒. เรื่องอิเหนามีที่มาจากชนชาติใด

- ก. ขวา
- ข. มอญ
- ค. อินเดีย
- ง. มาเลเซีย

๓. วรรณคดีเรื่องใดที่ไม่นำมาแสดงละครใน

- ก. ขุนช้างขุนแผน
- ข. อิเหนา
- ค. รามเกียรติ์
- ง. อุณรุท

๔. “ ครึ่งกรุงเก่าเจ้าสตรีเชอนิพนธ์ ” หมายถึงใคร

- ก. ขายยะโว
- ข. พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ
- ค. เจ้าฟ้าคุณทล กับ เจ้าฟ้ามงกุฎ
- ง. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

๕. ข้อใดมิใช่ลักษณะของละครใน

- ก. มีระเบียบแบบแผน
- ข. เล่นทั้งในวังและนอกวัง
- ค. ใช้ผู้หญิงแสดงทั้งหมด
- ง. เป็นเรื่องเกี่ยวกับกษัตริย์

๖. ผู้แต่งเรื่องอิเหนา ตอนที่ใช้เป็นบทเรียนนี้คือใคร

- ก. พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ข. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ค. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
- ง. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

๗. เรื่องอิเหนามีมาตั้งแต่สมัยใด

- ก. กรุงธนบุรี
- ข. กรุงสุโขทัย
- ค. กรุงศรีอยุธยา
- ง. กรุงรัตนโกสินทร์

๘. อะไรคือจุดมุ่งหมายสำคัญในการพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา

- ก. เพื่อใช้เล่นละคร
- ข. เพื่อความเพลิดเพลิน
- ค. เพื่ออนุรักษ์วรรณคดีของชาติ
- ง. เพื่อปรับปรุงพระราชนิพนธ์อิเหนาในรัชกาลที่ ๑

๙. “อิเหนา” บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ดำเนินเรื่องตามต้นฉบับของใคร

- ก. รัชกาลที่ ๑
- ข. เจ้าฟ้าหญิงกษัตริย์
- ค. พระเจ้ากรุงธนบุรี
- ง. เจ้าฟ้าหญิงมกุฎ

๑๐. อิเหนาตอน “ศึกกะหมังกุหนิง” มีมูลเหตุมาจากอะไร

- ก. ความรัก
- ข. ความโลภ
- ค. ความแค้น
- ง. ความโกรธ

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

๑. ก	๖. ก
๒. ก	๗. ก
๓. ก	๘. ก
๔. ข	๙. ก
๕. ก	๑๐. ข

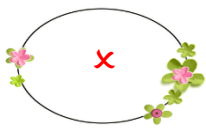

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

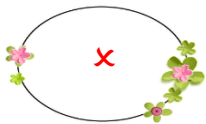
๑. ก	๖. ก
๒. ก	๗. ก
๓. ก	๘. ก
๔. ก	๙. ข
๕. ข	๑๐. ก

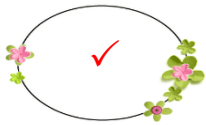
คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อความที่ถูกต้องและ
ทำเครื่องหมาย ✗ หน้าข้อความที่ไม่ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

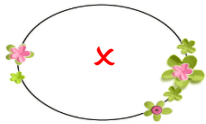
๑. บทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนามีเค้าความจริงจากประวัติศาสตร์ของชาว

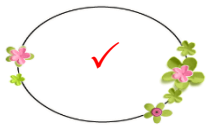
๒. อิเหนาได้รับยกย่องว่าเป็นยอดของบทละครร้อง

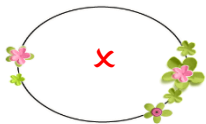
๓. อิเหนา บทพระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ ดำเนินเรื่องตามอิเหนาเล็ก
ของเจ้าฟ้ามงกุฎ

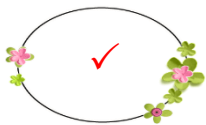
๔. ละครที่ใช้ตัวแสดงเป็นชายล้วนคือละครนอก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า
ละครป็นหยี

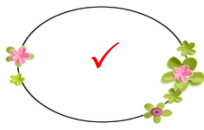
๕. อิเหนาเป็นวรรณคดีที่เน้นด้านความไพเราะ ความงดงาม และการแสดง
จินตนาการของกวี มากกว่าการเสนอ คดีโลกหรือคดียุธรรมต่างๆ

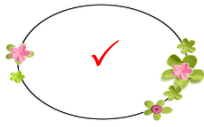
๖. อิเหนานิยมนำมาเล่นเป็นละครใน ซึ่งนิยมใช้ตัวละครเป็นชายจริงหญิง
แท้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรบและ การชิงรักหักสวาท

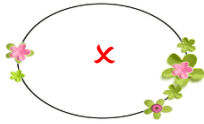
๗. อิเหนา ตอนศึกกะหมังกูหนิงที่เรียนนี้เป็นบทพระราชนิพนธ์
ในรัชกาลที่ ๒

๘. เรื่องอิเหนานี้ มีเค้าความจริงมาจากนิทานปันทยี่

๙. เรื่องอิเหนา เดิมชื่อ ดาหลังและอิเหนา (อิเหนาเล็ก)

๑๐. บทพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนามีลักษณะเป็นบทละครพูด

เฉลยแบบฝึกที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำที่กำหนดให้มาเติมในช่องว่างให้ถูกต้อง
(๑๐ คะแนน)

เมื่อนั้น	กลอนบทละคร
สหประชาชาติ	ยอดของวรรณคดี
เทิดพระเกียรติ	รัชกาลที่ ๒
กลอนสี่สุภาพ	บทละครร่ำ
วรรณคดีเจริญที่สุด	บุคคลสำคัญของโลก

อิเหนาเป็น**บทละครร่ำ**พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย **รัชกาลที่ ๒** แห่งพระบรมราชวงศ์จักรี ตลอดระยะเวลาที่พระองค์ทรงครองราชย์ เป็นสมัยที่**วรรณคดีเจริญที่สุด** ในสมัยนี้หลาย เรื่องได้รับการยกย่องว่าเป็น**ยอดของวรรณคดี** และทรงได้รับการ**เทิดพระเกียรติ**จากองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่ง**สหประชาชาติ** (UNESCO) ในฐานะ**บุคคลสำคัญของโลก**

บทละครร่ำ เรื่อง อิเหนา มีรูปแบบการแต่ง**กลอนบทละคร** ซึ่งมีลักษณะบังคับเหมือน**กลอนสี่สุภาพ** แต่ละวรรคมักจะขึ้นต้นด้วยคำว่า “**เมื่อนั้น**” “**บัดนั้น**” และ “**มาจะกล่าวบทไป**”

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้ให้ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

๑. อิเหนา ชาวชาวใต้แต่งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติแต่ใคร

พระมหากษัตริย์

๒. เหตุใดจึงมีพระดำริให้อิเหนาและบุษบาอภิเษกกัน

เพื่อให้กูรabenและดาหาลับมารวมกันเป็นราชอาณาจักรเดียวกันดั้งเดิม

๓. เจ้าฟ้าคุณทลและเจ้าฟ้ามงกุฎได้ฟังนิทานอิเหนาจากใคร

นางกำนัลชาวมลายูที่ได้มาจากเมืองปัตตานี

๔. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระราช

นิพนธ์บทละคร อิเหนา ขึ้นในลักษณะใด โดยยังคงเค้าโครงเรื่องเดิม

๕. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยได้พระราชทานิพนธ์บท

ละครอิเหนาขึ้นมาใหม่ทั้งหมด เนื่องจาก เนื้อความเข้ากันไม่สนิทกับ

บทเมื่อครั้งกรุงเก่าและนำมาเล่นละครได้ไม่เหมาะสม

๖. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าฯ กรมหลวงพิทักษ์มนตรีได้นำเรื่อง
อิเหนาไปทำอย่างไร **นำไปประกอบทำรำและฝึกซ้อมจนเห็นสมควรว่าดี แล้ว
จึงร่ายวรัชกาลที่ ๒ ให้ทอดพระเนตรเพื่อให้มีพระบรมราชวินิจฉัยอีกครั้ง**

๗. เมื่อราชาไอรลังคะจะสวรรคต ได้แบ่งอาณาเขตออกเป็นสอง
ส่วน **คือแคว้นดาหาและกูรบัน**

๘. ไอรสทั้งสองของกษัตริย์ไอรลังคะ องค์หนึ่งมีพระโอรส อีกองค์หนึ่ง
มีธิดาคือใครบ้าง **องค์ที่เป็นชายนั้นคืออิเหนา ที่เป็นหญิงคือ บุษบา**

๙. อิเหนาเป็น วรรณคดีเก่าแก่เรื่องหนึ่งของไทย เป็นที่รู้จักกันมานาน
เข้าใจว่าน่าจะเข้ามาในช่วงใด **ปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา**

๑๐. พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์บทละคร
อิเหนาขึ้นมาใหม่ด้วยมีพระราชดำริที่ปรากฏในกลอนดังนี้
**อันอิเหนาเอามาทำเป็นคำร้อง
สำหรับงานการฉลองกองกุศล
ครั้งกรุงเก่าเจ้าสตรีเชอนิพนธ์
แต่เรื่องต้นตกหายพลัดพรายไปฯ**

เฉลยแบบฝึกที่ ๔

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกขีดเส้นใต้คำตอบที่ถูกต้อง (๑๐ คะแนน)

๑. ละครรำ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

(ท่ารำ คนตรีบรรเลง และบทขับร้อง) (ภาษาท่าทาง)

๒. ละครรำมีผู้แสดงเป็นตัวอะไรบ้าง

(ตัวพระ ตัวนาง และตัวประกอบ) (ตัวพูด ตัวประกอบท่าทาง)

๓. ตัวละครสื่อความหมายอย่างไร

(อารมณ์ ภาษาท่าทาง) (คำบอกเล่า บทพูด)

๔. ละครชาตรี มีลักษณะเป็นละครเร่คล้ายของอินเดียที่เรียกว่า

(ยาत्री) (ฟ้อน)

๕. ละครนอก เป็นละครที่แสดงในที่ใด

(นอกโรงละคร) (นอกราชธานี)

๖. ละครใน เป็นละครที่เกิดขึ้นอย่างไร

(ในพระราชฐาน) (ในเชื้อพระวงศ์)

๗. ละครในสันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด

(สุโขทัย) (อยุธยา)

๘. ละครในรุ่งเรืองมากที่สุดใดในสมัยใด

(พระเจ้าตากสินมหาราช) (พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ)

๙. ละครในนิยมเล่นเรื่องใด

(รามเกียรติ์ อิเหนา อุนรุท) (พระอภัยมณี พระลอ)

๑๐. ละครในมีความมุ่งหมายสำคัญ คือ

(ความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน) (รักษาศิลปะการรำ ธรรมเนียมประเพณี)

กัตัญญ ชูชื่น.ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวรรณคดีไทย.กรุงเทพฯ :พิมพ์ที่ โอ.เอส.
พรินติ้งเฮาส์,๒๕๔๓

กระทรวงศึกษาธิการ.หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว , ๒๕๕๓

วิชาการ,กรม. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ (ร.ศ.พ.), ๒๕๕๑

บุญลักษณ์ เอี่ยมสำอางค์ เกือกมล พฤษประมุค และโสภิต พิทักษ์. ภาษาไทย วรรณคดี
และวรรณกรรม ม.๔. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๒